

Grytan.

FAKTA

Jämtlandskalkstenen, även kallad Gusta kalksten, bryts i Brunflo Jämtland. Den används främst som byggnadssten i golv, trappor, fönsterbänkar och väggbeklädnader, inne såväl som ute. Hårdheten i kombination med olikheter i struktur, ådring och färgnyanser gör materialet levande.

Vanliga ytbearbetningar: Normalslipad, finslipad, hyvlad, antikbehandlad, flammad, huggen och polerad.

Grå Jämtlandskalksten, polerad.

Grytan

Strax söder om Östersund, i Brunflotrakten, bryts den populära Jämtlandskalkstenen.

TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **SJÖSTRÖMS STENFÖRÄDLING**

Europas äldsta och hårdaste kalksten finns i Jämtland. Den bryts i stenbrottet Grytan, i direkt anslutning till det klassiska artilleriskjutfältet med samma namn.

Kalkstenen i området bildades för cirka 465 miljoner år sedan.

– Jämtlandskalkstenen är väldigt stabil i färgerna och har en överlägsen nötningsbeständighet om man jämför med många andra kalkstenstyper, säger Jörgen Sjöström, vd för Sjöströms Stenförädling, som sedan några tillbaka driver Grytan genom systerbolaget Jämtlandskalksten.

Han tar Stockholms centralstation som ett exempel på Jämtlandskalkstenens slitagemässiga fördelar.

– Ytorna som är lagda med marmor är i dag betydligt mer nedslitna, nivåskillnaderna blir tydliga när kalkstenen ligger i direkt anslutning till marmorn, säger han.

Jämtlandskalkstenen är även typisk för centralstationen på andra sätt. Den klassiska dricksfontänen i den stora vänthalen är tillverkad i den röda Jämtlandskalkstenen. Stenen finns även i varianterna grå, svart och exklusiv. Den sistnämnda har tillkommit sist i sortimentet.

– Exklusiv är som namnet antyder, säger Jörgen Sjöström.

VID GRYTAN BRYTS ÅRLIGEN runt 500 kubikmeter blocksten.

Den större andelen fraktas vidare till Sjöströms fabrik på Öland där den också vidareförädlas.

– Det är en traditionsbunden sten och efterfrågan ligger relativt konstant över tid, men på senare år har efterfrågan skjutit i höjden. Den används inte minst i många stora projekt, där den förekommer i golv, på väggar och vid hissutrymmen.

Tre typiska exempel på det är nya Scandic Continental som ligger mitt emot Stockholms central, Arlanda flygplats och Liljeholmstorget i Stockholm.

– Men den privata efterfrågan ökar också kraftigt, inte minst i nya bostadsrätter på exklusiva adresser. I Stockholm byggs ju många vindsutrymmen om till bostäder och det byggs även på nya våningsplan på befintliga byggnader, som till exempel hyresfastigheter.

Jämtlandskalksten förekommer, som all kalksten, i de flesta typer av ytbearbetningar. Vanligast är polerad, hyvlad, lågerhuggen och slipad. Jörgen Sjöström framhåller att just hårdheten gör att Jämtlandskalkstenen fungerar väldigt bra i våtutrymmen.

– Jag har aldrig hört talas om någon som haft problem med Jämtlandskalksten i till exempel ett badrum, säger han. ■

◀ Jämtlandskalkstenen som bryts i Grytan finns i fyra varianter – grå, röd, svart och exklusiv.

▶ Dricksfontänen på Stockholms central uppfördes 1927 i röd Jämtlandskalksten.

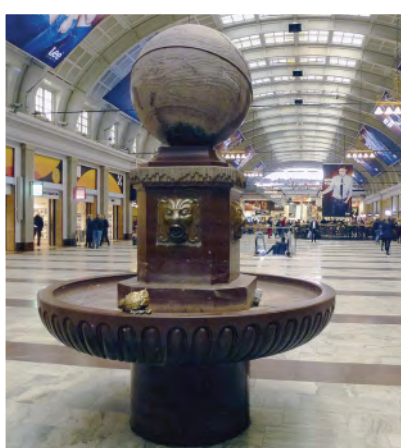

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS/HOLGER ELLGAARD/CC BY-SA